

Pirkanmaan hyvinvointialueen tekoälypolitiikka

Käsittely:

Tekoälyfoorumi 20.9.2024

*Tietosuoja-, tietoturva- ja tekninen
arkkitehtuuriryhmä 2.10.2024*

Tietosuojan ja tietoturvan ohjausryhmä 11.10.2024

*Digitalisaation palvelutuotannon ohjausryhmä
15.10.2024*

Hyvinvointialueen johtoryhmä 22.10.2024

Tulevaisuus- ja strategiavaliokunta 22.10.2024

Aluehallitus xx.xx.xxxx

Sisällysluettelo

1. Tausta ja tarkoitus	3
2. Määritelmät	4
3. Ohjaavat säädökset	4
4. Tekoälyn käytön periaatteet	5
5. Roolit ja vastuut	6
6. Tekoälyn hallintamalli	6
7. Poliitiikan hyväksyminen ja ylläpito	7

1. Tausta ja tarkoitus

Tekoälyratkaisuja on jo tarjolla sekä tulee saataville koko ajan yhä enemmän, ja jo käytössä oleviin järjestelmiin, sovelluksiin ja arkkitehtuureihin kehitetään tekoälyä hyödyntäviä toiminnallisuuksia kiihtyvällä tahdilla. Tekoälyratkaisuilla voidaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa mm. parantaa diagnostiikkaa, auttaa asiakkaalle kohdennettujen hoitojen ja palvelujen valinnassa, tehostaa toimintaprosesseja, helpottaa laajojen tietomassojen käsittelyä, ehkäistä hoitovirheitä sekä mahdollistaa asiakkaan kokonaisvaltainen kohtaaminen.

Pirkanmaan hyvinvointialueen (jatkossa hyvinvointialue) arvoiksi on strategiassa 2023–2025 määritelty ihmisläheisyys, arvostus, rohkeus, vastuullisuus ja luottamus. Myös tekoälyn eettistä suunnittelua ja käyttöä koskevissa suosituksissa korostetaan ihmiskeskeisyyttä, vastuullisuutta ja läpinäkyvyyttä.

Hyvinvointialueen arvoihin pohjautuvissa, toimintaa ohjaavissa strategisissa kärkiteemoissa korostetaan mm. asukkaiden, työntekijöiden ja yhteisöjen luottamusta, turvallisuutta, työntekijöiden hyvinvointia, taloudellista kestävyyttä, edelläkävijyyttä sekä yhdenvertaisia, ennaltaehkäiseviä ja vaikuttavia palveluja. Tekoälypolitiikalla tuetaan hyvinvointialueen strategian toimeenpanoa, eikä se saa olla ristiriidassa hyvinvointialueen tietosuoja- ja tietoturvapolitiikan kanssa.

Tekoälyratkaisujen käyttö ei saa vaarantaa edellä mainittujen arvojen ja tavoitteiden toteutumista. Hyvinvointialueen ydintehtävät sekä asiakas- ja potilasturvallisuus edellyttävät tietosuojan ja tietoturvan toteutumista kaikissa olosuhteissa, myös tekoälyn kaltaista uutta teknologiaa käyttöön otettaessa.

Tekoälypolitiikassa otetaan kantaa tekoälyn hyödyntämiseen hyvinvointialueen palvelujen tuottamisessa. Tekoälypolitiikka määrittelee ne periaatteet, tavoitteet, vastuut sekä seurannan ja valvonnan, joita noudatamme hyvinvointialueella asiakkaidemme, henkilöstömme ja yhteistyökumppaneidemme oikeuksien ja luottamuksen varmistamiseksi. Tekoälypolitiikkaa täydentävät yksityiskohtaisemmat tekoälyn hyödyntämistä koskevat periaatteet, ohjeet ja päätökset.

Tekoälypolitiikka koskee koko hyvinvointialuekonsernia ja kattaa kaikki hyvinvointialueen toimintaan liittyvät yhteiset tietojärjestelmät ja infrastruktuuriset ratkaisut. Poliitiikan ja ohjeistuksen mukaista toimintaa edellytetään myös hyvinvointialueen tytäryhtiöiltä, osakkuus- ja osaomistusyhtiöiltä sekä yhteistyö- ja sopimuskumppaneiltamme.

2. Määritelmät

Tekoälylle ei ole ollut vakiintunutta määritelmää, mutta sille on tunnistettu seuraavia ominaispiirteitä:

- kyky suorittaa toimintoja, joita pidetään ihmisen älykkyyttä vaativina,
- kyky itsenäiseen, autonomiseen toimintaan,
- oppivuus, eli kyky olla vuorovaikutuksessa ympäristöstä tulevien signaalien ja datan kanssa ja sopeuttaa toimintaansa niiden mukaan suhteessa järjestelmän aiempaan toimintaan ja tuotoksiin,
- pyrkimys toteuttaa ihmisen järjestelmälle antamaa tavoitetta ja tuotosta tavalla, joka optimoi tulokset.¹

Euroopan unionin tekoälyasetuksessa (2024/1689) **tekoälyjärjestelmä** on pyritty määrittelemään teknologiariippumattomasti, ja sillä tarkoitetaan ”konepohjaista järjestelmää, joka on suunniteltu toimimaan käyttöönoton jälkeen vaihtelevilla autonomian tasoilla ja jossa voi ilmetä mukautuvuutta käyttöönoton jälkeen ja joka päätelee vastaanottamastaan syötteestä eksplisiittisiä tai implisiittisiä tavoitteita varten, miten tuottaa tuotoksia, kuten ennusteita, sisältöä, suosituksia tai päätöksiä, jotka voivat vaikuttaa fyysisiin tai virtuaalisiin ympäristöihin”.

3. Ohjaavat säädökset

Keskeisin tekoälyn käyttöä ohjaava säädös on 1.8.2024 voimaan tullut Euroopan unionin tekoälyasetus, jota aletaan joitain poikkeuksia lukuun ottamatta soveltaa 2.8.2026.

Tekoälyasetuksessa järjestelmät on luokiteltu riskiperusteisesti kiellettyihin, suuririskisiin ja matalariskisiin tekoälyjärjestelmiin. Suuririskisiksi luokitellaan mm. tekoälyjärjestelmät, joita käytetään sen arviointiin, ovatko luonnolliset henkilöt oikeutettuja välttämättömiin julkisiin palveluihin, sekä tekoälyjärjestelmät, jotka ovat lääkintälaitteasetuksen (2017/745) mukaisia lääkintälaitteita tai niiden turvakomponentteja. Edellä mainittujen järjestelmien käyttäjänä hyvinvointialueen on täytettävä suuririskisten tekoälyjärjestelmien käyttöönottajille tekoälyasetuksessa (art. 26 ja 27) asetetut velvollisuudet.

Lisäksi tekoälyasetuksessa säädetään yleiskäyttöisistä tekoälymalleista, joilla tarkoitetaan suurella määrällä dataa koulutettuja, hyvin yleisluonteisia tekoälymalleja, jotka pystyvät palvelemaan erilaisia tarkoituksia sekä suorassa käytössä että muihin tekoälyjärjestelmiin integroituna.

Tekoälyasetuksen, kuten muunkin eurooppalaisen digisääntelyn pohjana on EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679). Tietosuoja-asetuksessa määritellyt henkilötietojen käsittelyn periaatteet, rekisteröidyn oikeudet ja rekisterinpitäjän velvollisuudet koskevat myös tekoälyllä toteutettavaa tai tekoälyavusteista henkilötietojen käsittelyä.

Kattavampi listaus keskeisistä ohjaavista säädöksistä, suosituksista ja ohjeista on tämän politiikan liitteessä 1.

---

¹ [Tekoälyn sanasto](#), Tekoälyn vastuullinen hyödyntäminen -opas (Digi- ja väestötietovirasto)

Lainsäädännön lisäksi on noudatettava hyvinvointialueelle hyväksytyjä tekoälyyn, tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviä ohjeita ja määräyksiä. Hyvinvointialueen omat päätökset, määräykset ja ohjeet eivät saa olla ristiriidassa tämän tekoälypolitiikan, tietosuoja- ja tietoturvapoliitiikan tai voimassa olevan lainsäädännön kanssa.

4. Tekoälyn käytön periaatteet

Noudatamme tekoälyratkaisujen käyttöönotossa ja käytössä seuraavia periaatteita:

- Ihmiskeskeisyys

Ratkaisuvalinnoissa asiakkaat ja henkilöstö ovat keskiössä, tekoäly toimii heidän tukenaan ja avustajanaan. Palveluissa tarjotaan aina mahdollisuus asiointiin ihmisen kanssa.

Tekoälyn tuotokset tarkastaa ja arvioi ihminen ennen käyttöönottoa ja/tai käytön aikana, ja tekoälyratkaisujen toimintaa seurataan.

- Vastuullisuus

Tekoälyä hyödynnetään hyvinvointialueen eettisten toimintaperiaatteiden mukaisesti. Ratkaisuvaihtoehtojen huomioidaan myös ympäristö- ja yhteiskunnalliset vaikutukset, kuten sähköntuotantotapa ja raaka-aineiden alkuperä.

- Läpinäkyvyys

Asiakkaita ja henkilöstöä informoidaan avoimesti ja selkeästi, kun he asioivat tai työskentelevät tekoälyavusteisen järjestelmän kanssa. Myös tekoälyllä tuotettu sisältö merkitään selkeästi tekoälyllä tuotetuksi.

- Oikeudenmukaisuus ja syrjimättömyys

Tekoälyn käytössä huomioidaan ihmisten moninaisuus sekä tekoälyllä käsiteltävän datan merkityksellisyys ja edustavuus. Tekoälyn käyttämisestä ja tuottamasta aineistosta pyritään havaitsemaan ja hallinnoimaan vinoumat, jotka voisivat aiheuttaa epäoikeudenmukaisia tai syrjiviä tuotoksia.

Hyvinvointialueen tietosuoja- ja tietoturvapoliitiikan mukaisesti tietoturvan ja tietosuojan vaatimusten toteutuminen tietojärjestelmissä sekä muissa ICMT-ratkaisuissa on auditoitava ennen järjestelmän käyttöönottoa.

Tietoturva-arvioinnin yhteydessä on varmistettava, että suuririskiseksi tekoälyjärjestelmäksi luokiteltu järjestelmä täyttää tekoälyasetuksen III luvun jakson 2 mukaiset vaatimukset ja että järjestelmätoimittaja ja/tai palveluntuottaja täyttää jakson 3 mukaiset velvollisuudet. Kun kyse on yleiskäyttöisen tekoälyjärjestelmän käyttöönotosta, tietoturva-arvioinnin yhteydessä on varmistettava, että järjestelmätoimittaja täyttää tekoälyasetuksen V luvun jakson 2 ja tarvittaessa jakson 3 mukaiset velvollisuudet.

Siirtymäaikana, ennen kuin tekoälyasetusta aletaan soveltaa, tietoturva-arvioinnissa arvioidaan järjestelmätoimittajan kyvykkyys saattaa järjestelmänsä em. vaatimusten mukaiseksi.

Ennen suuririskisen tekoälyjärjestelmän ensimmäistä käyttökertaa hyvinvointialueen täytyy laatia perusoikeusvaikutusten arviointi. Perusoikeusvaikutusten arviointi voidaan laatia joko erikseen tai tietosuojan vaikutustenarvioinnin yhteydessä.

Käyttöön otetun tekoälyjärjestelmän toimintaa on seurattava. Hyvinvointialue valvoo varsinkin suuririskisten tekoälyjärjestelmien syöttötietoja sekä säilyttää niiden automaattisesti tuottamat, hallinnassaan olevat lokitiedot lainsäädännön ja lokiperiaatteen mukaisesti. Tekoälyjärjestelmien riskienhallinta toteutetaan hyvinvointialueen riskienhallintasuunnitelman mukaisesti ja osana tietosuoja- ja tietoturvariskien hallinnan prosesseja.

5. Roolit ja vastuut

Pirkanmaan hyvinvointialueen aluehallitus vastaa, että hyvinvointialue täyttää tekoälyjärjestelmien käyttöä ohjaavan lainsäädännön mukaiset velvoitteet, ja valvoo velvoitteiden toteutumista. Aluehallitus myös nimeää lainsäädännön edellyttämät vastuuhenkilöt.

Prosessin omistaja omistaa prosessissaan käsiteltävän tiedon ja vastaa, että tietoja käsitellään prosessissa lainsäädännön sekä hyvinvointialueen periaatteiden ja ohjeistusten mukaisesti. Prosessin omistaja voi hyväksyä tai hylätä suuririskisen tekoälyjärjestelmän käyttöönoton sekä päättää sen käytön keskeyttämisestä prosessissaan tietojärjestelmän vastuuhenkilön esityksestä.

Tietojärjestelmän vastuuhenkilö vastaa perusoikeusvaikutusten arvioinnin laatimisesta ja tekoälyjärjestelmän käyttöohjeiden toimittamisesta käyttäjille ennen suuririskisen tekoälyjärjestelmän käyttöönottoa.

Tietojärjestelmän vastuuhenkilö ilmoittaa tekoälyjärjestelmän käytössä havaitut poikkeamat ja toimintahäiriöt yhdessä tietojärjestelmän teknisen omistajan kanssa järjestelmätoimittajalle. Mikäli kyse on suuririskisestä tekoälyjärjestelmästä, jonka käyttö aiheuttaa riskin ihmisten terveydelle tai turvallisuudelle tai perusoikeuksille, tietojärjestelmän vastuuhenkilö tekee ilmoituksen myös markkinavalvontaviranomaiselle ja keskeyttää järjestelmän käytön prosessin omistajan päätöksellä. Tietojärjestelmän vastuuhenkilö raportoi vaaratilanteista, toimintahäiriöistä ja muista poikkeamista hyvinvointialueen tekoälyfoorumille sekä tietosuoja-, tietoturva- ja tekninen arkkitehtuuriryhmälle.

Hyvinvointialueen **esihenkilöt** vastaavat, että heidän alaisillaan on riittävä osaaminen ja mahdollisuus riittävään kouluttautumiseen tekoälyjärjestelmien käyttöön.

Jokaisen hyvinvointialueen **työntekijän** vastuulla on perehtyä ohjeisiin ennen tekoälyjärjestelmän käyttöä sekä raportoida järjestelmän käytössä havaitsemansa poikkeamat, toimintahäiriöt ja vaaratilanteet tietojärjestelmän vastuuhenkilölle.

6. Tekoälyn hallintamalli

Tekoälypolitiikka on osa hyvinvointialueen tekoälyn hallintamallia. Hallintamalliin kuuluvat kaikki tekoälyjärjestelmien hallintaan tarvittavat toimintatavat, hallintakeinot ja dokumentit. Hallintamallin avulla arvioidaan ja seurataan sekä käyttöön otettavien että käytössä olevien tekoälyjärjestelmien turvallisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Liitteessä 2 on lueteltu tärkeimmät hallintajärjestelmään kuuluvat toimintamallit ja dokumentit.

7. Poliitiikan hyväksyminen ja ylläpito

Pirkanmaan hyvinvointialueen aluehallitus on hyväksynyt tämän tekoälypolitiikan henkilöstöä sitovaksi säännöksi *pp.kk.vvvv*.

Hyvinvointialueen tekoälyfoorumi vastaa tekoälypolitiikan ajantasaisuudesta ja tarkistaa sen säännöllisesti muutostarpeita vastaavaksi. Poliitikka päivitetään vähintään valtuustokausittain.